

คำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันกับคำเทียบเคียงในภาษาไทย¹

The German Pronoun *man* and Its Equivalents in Thai

กรกช อัตตวิริยะนุภาพ²
Korakoch Attaviriyannupap

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันกับคำเทียบเคียงของคำสรรพนามนี้ในภาษาไทย โดยอาศัยข้อมูลจากคลังข้อมูลสองภาษาสองทิศทางซึ่งประกอบด้วยเรื่องสั้นร่วมสมัยภาษาเยอรมันและภาษาไทยพร้อมบทแปลเป็นอีกภาษาหนึ่ง ผลการวิจัยพบว่าภาษาไทยมีรูปของคำเทียบเคียงคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมัน 14 รูป ทั้งนี้ ประโยคภาษาไทยที่เทียบเคียงได้กับประโยคที่ใช้ *man* ในภาษาเยอรมันส่วนใหญ่เป็นประโยคที่ไม่มีประธาน การใช้ประธานไว้รูปจึงถือเป็นคำเทียบเคียงที่ซับซ้อนที่สุดสำหรับโครงสร้างภาษาเยอรมันที่ใช้คำสรรพนาม *man* ส่วนคำเทียบเคียงรูปอื่นๆ สามารถแบ่งประเภทออกได้เป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีความหมายเป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 1 กลุ่มที่มีความหมายเป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 และกลุ่มที่เป็นอนิยมสรรพนาม (“ใคร”) ในขณะที่ภาษาเยอรมันแสดงรูปของประธานที่เป็นมนุษย์ด้วยการใช้คำสรรพนามที่ไม่เฉพาะเจาะจงอย่าง *man* ภาษาไทยเลือกใช้กลวิธีที่ในประโยคไม่ปรากฏรูปประธาน ซึ่งเป็นการทำให้บุคคลที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจงนี้ ไม่ต้องมีรูปปรากฏ

คำสำคัญ: 1. คำสรรพนาม *man*. 2. คำเทียบเคียง. 3. ภาษาเยอรมัน. 4. ภาษาไทย.

Abstract

This paper presents a contrastive analysis of the German generic pronoun *man* (Engl. *one*) and its equivalents in Thai. For the analysis, a bidirectional parallel corpus consisting of contemporary German and Thai short stories and their translation into the other language was used. In the corpus, there are 14 forms of Thai equivalents to *man*. Generally, the equivalent sentences do not have any subject at all. The subjectless construction is therefore the most frequent equivalent structure of *man*-sentences in German. The other forms emerging as counterparts to the German *man* can be categorized into 3 groups with the meaning scope of 1st person, 3rd person, and different variants of the indefinite pronoun *khraj* ('who'). Whereas the German language marks the unspecification of the human subject with the grammaticalized generic pronoun *man*, Thai chooses to make human referents which should not be further specified “invisible”.

Keywords: 1. Pronoun *man*. 2. Equivalent. 3. German Language. 4. Thai Language.

¹ เป็นโครงการที่ได้รับทุนจากมหาวิทยาลัยซีเกิน (Universität Siegen) ให้ไปปฏิบัติการศึกษาวิจัยที่เมืองซีเกินเยอรมนี ในช่วงเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. 2554.

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประจักษ์ภาควิชาภาษาเยอรมัน คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร วิทยาเขตพระราชวังสนามจันทร์

1. บทนำ

ในภาษาเยอรมันคำสรรพนาม *man* จัดว่าเป็นคำที่มีปัญหาในการจัดแบ่งประเภท โดยมักมีข้อโต้แย้งกันในกลุ่มนักวิชาการว่าควรจัดให้เป็นอนิยามสรรพนาม (Indefinite pronoun) หรือเป็นบุรุษสรรพนาม (Personal pronoun) เมื่อเปรียบเทียบหลายภาษาด้วยกันแล้ว จะพบว่าคำสรรพนามคำนี้น่าสนใจเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากมีคุณสมบัติเป็นคำสรรพนามที่บ่งบอกความไม่เฉพาะเจาะจง เป็นสรรพนามที่ใช้เมื่อกล่าวถึงคนโดยทั่วไปซึ่งมีพบไม่บ่อยนักในภาษาต่างๆ ที่ใช้กันทั่วโลก (Haspelmath 1997 : 12) แม้ว่าจะปรากฏคำเทียบเคียง (equivalent) ในหลายภาษาด้วยกัน โดยเฉพาะภาษาในตระกูลอินโด-ยูโรเปียน (เช่น *one* ในภาษาอังกฤษ หรือ *on* ในภาษาฝรั่งเศส เป็นต้น) แต่คำสรรพนามเหล่านี้ก็มีหน้าที่และคุณสมบัติไม่เหมือนกันเสียทีเดียว (Zifonun 2000 : 251) ในขณะที่หลายภาษาในยุโรปกลับไม่มีคำสรรพนามที่ทำหน้าที่แบบเดียวกันนี้ และมีผู้ได้เคยศึกษาเปรียบเทียบคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันกับภาษาของตนไว้มากมาย เช่น Dimova (1981) ศึกษาคำเทียบเคียงของสรรพนามนี้ในภาษาบัลแกเรีย Žeimantienė (2005) ศึกษาคำเทียบเคียงในภาษาลิทัวเนีย และ Reichel (2007) ศึกษาคำเทียบเคียงในภาษารัสเซีย

การศึกษาเปรียบเทียบคำสรรพนาม *man* กับคำเทียบเคียงในภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษาที่มีแบบลักษณะภาษาแตกต่างกันเป็นอันมากจึงเป็นประเด็นที่น่าสนใจเพราะอันที่จริง เวลาที่แปลคำสรรพนาม *man* เป็นภาษาไทยแบบตรงตัว มักแปลได้ว่า “คนเรา” แต่ทว่าคำนี้กลับไม่สามารถใช้ในบริบทเดียวกันกับ *man* ได้ทุกครั้ง เราอาจต้องแปลคำว่า *man* เป็นคำอื่นๆ แตกต่างกันไปในแต่ละบริบท การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้มุ่งหวังที่จะตอบคำถามหลักสองประเด็น คือ คำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันมีความหมายและหน้าที่อย่างไรบ้าง และคำเทียบเคียงของ *man* ในภาษาไทยมีอะไรบ้าง เราจะสามารถนำคำเทียบเคียงต่างๆ เหล่านี้มาจัดประเภทได้อย่างไร ทั้งนี้ เพื่อให้เห็นแนวทางในการใช้คำสรรพนามนี้แบบต่างๆ ในภาษาเยอรมัน กับการถ่ายทอดมโนทัศน์ดังกล่าวในภาษาไทย

2. ความหมายของคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมัน

คำว่า *man* มีความหมายดั้งเดิมเป็น “ผู้ชาย” หรือ “มนุษย์” (Kluge und Seebold 2002 : 594) ในตำราไวยากรณ์หรือสารานุกรมต่างๆ มักจัดประเภทคำนี้ให้เป็นอนิยามสรรพนาม (indefinite pronoun) (ตัวอย่างเช่น Glück 2010 : 282 ; Bußmann 2008 : 282 ; Helbig und Buscha (2001 : 232) และ Duden 2005 : 327) อย่างไรก็ตามการบรรยายความหมายและหน้าที่คำสรรพนามนี้ยังคงมีปัญหายุ่งยากในแวดวงภาษาศาสตร์ภาษาเยอรมัน (Attaviriyapap und Perrig 2009 : 321) ทั้งนี้ ปรากฏว่ามีคำนิยามและคำบรรยายคำสรรพนามนี้แตกต่างกันออกไป ไม่มีเอกภาพดังตัวอย่างคำนิยามที่พบต่อไปนี้

- อนิยามสรรพนามที่อ้างอิงถึง “บุคคลที่ไม่ระบุให้แน่นอนชัดเจนไปกว่านี้” (Duden 2005 : 327)
 - คำสรรพนามที่กล่าวถึงคนจำนวนหนึ่งซึ่งมีทั้งสองเพศ แต่ไม่ระบุจำนวนแน่นอน (Engel 2004 : 371)
 - การกล่าวถึงคนที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง (Helbig und Buscha 2001 : 232)
 - บุรุษสรรพนามที่ไม่ชี้เฉพาะและใช้กล่าวโดยทั่วไป (Hentschel und Weydt 2003 : 252)
 - ผู้กระทำที่เป็นคนที่ไม่ชี้เฉพาะเจาะจง หรือ บุรุษสรรพนามบุรุษที่ 4 (Sasse 1993 : 670)
 - บุรุษสรรพนามแบบไม่ชี้เฉพาะ (Graefen 2007 : 685)
 - บุรุษสรรพนามทั่วไป (Zifonun 2001 : 119)
- เมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมแล้วจะเห็นได้ว่าการจัดประเภทหรือให้คำนิยามคำสรรพนามนี้ในภาษาเยอรมันมี 2 แนวคิดด้วยกัน กล่าวคือ จัดเป็นอนิยามสรรพนามหรือจัดเป็นบุรุษสรรพนาม อันที่จริง ไม่ว่าจะพิจารณาด้วยเกณฑ์ด้านรูปคำ หรือเกณฑ์ทางวากยสัมพันธ์ คำสรรพนาม *man* นั้นมีสถานะพิเศษตรงที่มีคุณสมบัติของคำสรรพนามทั้ง 2 ประเภทนี้ อย่างไรก็ตาม ความหมายหลักของคำสรรพนาม *man* คือ “เป็นมนุษย์” สอดคล้องกับที่ Marschall (1996 : 96) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า *man* อาจหมายถึงคนหนึ่งคน หรือมากกว่า หรือครอบคลุมไปถึงจำนวนที่นับไม่ถ้วนก็ได้ ทั้งนี้ คำว่า

man อาจมีได้หลายความหมาย ขึ้นกับบริบทที่ปรากฏ ในทางหนึ่งอาจหมายถึงการทำให้ตัวผู้กระทำไม่ชัดเจนว่าเป็นใคร แต่ในทิศทางตรงกันข้าม บางครั้ง *man* กลับมีความหมายเฉพาะเจาะจงถึงขนาดมีความหมายเท่ากับ *ich (I)* หรือ *du (you)* ซึ่งถือเป็นการใช้ชี้เฉพาะบุคคลเลยก็ได้ แต่การใช้ในกรณีนี้จะมีผลในทางวัจนปฏิบัติศาสตร์ โดยทำให้รู้สึกเห็นห่าง

การใช้ *man* มีความหมายหลากหลาย ทำให้สามารถ แจกแจงคำสรรพนามนี้ได้เป็นหลายแบบ งานวิจัยที่มีการ แบ่งไว้ละเอียดมากที่สุดคืองานของ Dimova (1981 : 38-39) ซึ่งศึกษาคำสรรพนาม *man* โดยเปรียบเทียบกับ ภาษามัลแกเรียได้แยกความหมายของคำว่า *man* ไว้ถึง 9 ความหมายด้วยกัน อย่างไรก็ตาม ใน 6 ความหมาย นั้นเป็นการแยกตามรูปของบุรุษสรรพนามในภาษา เยอรมัน จึงทำให้สามารถสรุปประเภทของ *man* แยก ตามความหมายได้เหมือนกันกับที่ Helbig und Buscha (2001 : 232) แบ่งไว้ ดังนี้ คือ

- *man* ที่มีลักษณะเป็นการกล่าวถึงคนโดยทั่วไปหรือหมายถึงทุกคน เรียกว่า *generelles man* (*generic man*) เช่น *Was man gern tut, das fällt einem nicht schwer* (อะไรที่คนเราชอบทำ (คนเรา) ก็ยอมทำได้ไม่ลำบาก)

- *man* ที่ใช้เมื่อผู้กระทำกริยาดังกล่าวไม่มีความสำคัญหรือไม่รู้ว่าใครเป็นผู้กระทำกริยานั้น เรียกว่า *anonymes man* (*anonym man*) เช่น *Man hat ihm sein Fahrrad gestohlen* (มีคนขโมยจักรยานของเขาไป)

- *man* ที่ใช้เพื่อสื่อถึงการมีส่วนร่วมของมนุษย์ โดยทำให้เป็นการกล่าวลอยๆ ถึงเหตุการณ์หนึ่งที่มีมนุษย์เป็นผู้รับรู้ โดยการใช้คำกริยาที่บ่งชี้ให้เห็นถึงการรับรู้ของมนุษย์ แต่ไม่เน้นว่าใครเป็นผู้ที่รับรู้

เหตุการณ์นั้น เป็นการนำเสนอโดยมุมมองแบบส่วนบุคคล (*subjectivization*) *man* ในหน้าที่นี้เรียกว่า *abstrahierendes man* (*abstracting man*) *Auf der Straße sah man keinen Menschen* (บนถนนไม่เห็นใครสักคน) แทนที่จะใช้ประโยคซึ่งเป็นการนำเสนอมุมมองแบบเป็นกลาง (*objectivization*) ไม่กล่าวถึงมนุษย์ ดังเช่น ในประโยค *Es gab auf der Straße keinen Menschen* (บนถนนไม่มีใครสักคน)

- *man* ที่ทำหน้าที่เป็นคำสรรพนามแทนบุรุษสรรพนามแต่ละตัว เรียกว่า *pronominales man* (*pronominal man*) การใช้ในลักษณะนี้จะแสดงว่าผู้พูดต้องแสดงความห่างเหินกับผู้ฟัง ตัวอย่างเช่น ในประโยค *Still, ihr müsst auf mich hören, ich besitze nämlich gewisse Anrechte, dass man mich hört* (นิ่งเสีย พวกเธอต้องเชื่อฟังฉัน ฉันอยู่ในฐานะที่ต้องเชื่อฟัง) *man* หรือผู้ที่ต้องฟังผู้กล่าวประโยคนี้อีกคือ *ihr* หรือ "พวกเธอ" นั่นเอง ไม่ได้หมายถึงใครอื่น

3. ข้อมูลและวิธีวิเคราะห์

การศึกษาคำนี้ใช้คลังข้อมูลที่เป็นบทแปลจาก ภาษาทั้งสองภาษาและสองทิศทาง (*Bidirectional parallel corpus*) ทั้งนี้ ตัวบทที่ใช้เป็นวรรณกรรมร่วมสมัย อันประกอบด้วยเรื่องสั้นภาษาเยอรมันจำนวน 13 เรื่อง พร้อมบทแปลจากภาษาเยอรมันเป็นภาษาไทย และเรื่องสั้นภาษาไทยจำนวน 15 เรื่อง พร้อมบทแปลจากภาษาไทยเป็นภาษาเยอรมัน เรื่องสั้นเหล่านี้เป็นผลงานของนักเขียนและนักแปลหลายคนที่ยืนยันในช่วงปีพ.ศ. 2523-2550 และแปลเมื่อปี พ.ศ. 2535, 2549 และ 2550³

ในการศึกษาผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการหาคำว่า *man* ทั้งหมดในตัวบทภาษาเยอรมัน รวมทั้งที่ปรากฏในรูป

³ ดูรายชื่อเรื่องสั้นที่นำมาวิเคราะห์ได้ที่ภาคผนวกท้ายบทความ

การกรกรรมตรง (*einen*) และการกรกรรมรอง (*einem*) พร้อมจัดแยกประเภทเป็น 4 ประเภทตามเกณฑ์ของ Helbig und Buscha (2001) ดังที่ได้อธิบายไว้ในบทที่ 2 คือ man_1 = generisches *man*, man_2 = anonymes *man*, man_3 = abstrahierendes *man*, man_4 = pronominales *man* และเรียงหมายเลขกำกับไว้ทุกคำ จากนั้นจึงหาคำเทียบเคียงที่ปรากฏในตัวบทภาษาไทย โดยกำหนดหมายเลขให้ตรงกัน⁴ อย่างไรก็ดีตาม ภาษาไทยเป็นภาษาที่มีการใช้ประธานไร้รูป (zero subject) มาก และเป็นไปได้ที่ไม่สามารถหารูปของคำเทียบเคียงในตัวบทภาษาไทยได้ ในกรณีเช่นนี้จะกำหนดค่าของรูปดังกล่าวเป็น 0

4. ผลการศึกษา

4.1 จำนวนและลักษณะที่ปรากฏของ *man*

จากการศึกษาตัวบทภาษาเยอรมันทั้ง 28 เรื่อง พบว่ามีคำว่า *man* (และรูปอื่นๆ ของสรรพนามนี้) เป็นจำนวนรวมทั้งสิ้น 213 คำ ทั้งนี้ เกือบทั้งหมดอยู่ในรูป *man* หรือทำหน้าที่เป็นประธานของประโยค ส่วนกรณีที่ใช้เป็นกรรมตรง (*einen*) และกรรมรอง (*einem*) นั้น มีเพียงอย่างละ 2 คำเท่านั้น ในตัวบทที่ต้นฉบับเป็นภาษาเยอรมันมีอัตราส่วนการใช้คำว่า *man* มากกว่าในตัวบทที่เป็นภาษาเยอรมันที่แปลมาจากภาษาไทย (66.67% และ 33.33% ตามลำดับ) เมื่อแยกประเภทตามความหมายของ *man* ทั้ง 4 แบบ ได้ผลดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1. คำว่า *man* ที่ปรากฏในคลังข้อมูล

	<i>man</i> ₁	<i>man</i> ₂	<i>man</i> ₃	<i>man</i> ₄	
ตัวบทภาษาเยอรมันที่เป็นต้นฉบับ	91	18	9	24	142
ตัวบทภาษาเยอรมันที่เป็นงานแปล	37	6	13	21	71
ตัวบทภาษาเยอรมันทั้งหมด	128	24	16	45	213
อัตราส่วนร้อยละ	60.09	11.27	7.50	21.17	100.00

4.2 จำนวนและรูปคำเทียบเคียงภาษาไทย

ในคลังข้อมูลภาษาไทยพบว่า มีรูปของคำเทียบเคียงของ *man* รวมทั้งสิ้น 14 รูป เรียงตามลำดับความถี่ที่ปรากฏจากมากไปน้อย ดังรายละเอียดในตารางต่อไปนี้

⁴ คำสรรพนาม *man* และคำเทียบเคียงภาษาไทยที่พบในคลังข้อมูลทั้งหมด จะกำกับอักษรย่อของตัวงาน และลำดับที่ในการปรากฏ นอกจากนี้ยังจะระบุไว้ด้วยว่าข้อมูลที่พบมาจากตัวบทที่เป็นต้นฉบับหรือเป็นงานแปล ตัวอย่างเช่น [JH-1_O] หมายความว่า เป็นคำลำดับที่ 1 ที่พบในผลงานของนักเขียนชื่อ J. H. ซึ่งเป็นภาษาต้นฉบับ ในขณะที่ [JH-1_Ü] เป็นการให้ข้อมูลว่าเป็นคำลำดับที่ 1 ที่พบในผลงานของนักเขียนชื่อเดียวกัน แต่เป็นตัวบทที่เป็นงานแปล

ตารางที่ 2. คำเทียบเคียงของ *man* ในคลังข้อมูลภาษาไทย

	<i>man</i> ₁	<i>man</i> ₂	<i>man</i> ₃	<i>man</i> ₄	
∅	74	9	12	35	130
เรา	21	6	3	5	35
คน, คนเรา	11	0	0	1	12
ใคร	10	2	0	0	12
ผู้คน	2	4	0	0	6
เขา	1	1	1	2	5
ผู้ที่..., ใครที่...	3	1	0	1	5
ใครๆ	2	0	0	0	2
ทุกคน	1	0	0	0	1
เธอ	0	0	0	1	1
พวกเรา	1	0	0	0	1
พวกเขา	1	0	0	0	1
มัน	1	0	0	0	1
หลายคน	0	1	0	0	1
	128	24	16	45	213

จากข้อมูลข้างต้นอาจสรุปได้ว่าคำเทียบเคียงภาษาไทยที่ทำหน้าที่ใกล้เคียงกับ *man* ในภาษาเยอรมันมากที่สุดคือการระบุประธานในประโยคนั้นเอง เพราะโดยรวมแล้วพบว่าในขณะที่มีการใช้คำสรรพนาม *man* ในตัวบทภาษาเยอรมัน ในตัวบทภาษาไทยกลับพบว่าส่วนใหญ่แล้วไม่มีรูปคำใดๆ ที่ปรากฏในฐานะคำเทียบเคียงของ *man* โดยมีอัตราส่วนถึง 61.03% ส่วนคำเทียบเคียงที่ปรากฏในรูปแบบต่างๆ รวม 13 รูปนั้น สามารถจัดแบ่งกลุ่มได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มที่มีความหมายตรงกับสรรพนามบุรุษที่ 1 กลุ่มที่มีความหมายตรงกันกับสรรพนามบุรุษที่ 3 และกลุ่มที่มีความหมายเป็นอนิยมสรรพนาม ลำดับต่อไปนี้จะกล่าวถึงคำเทียบเคียงในแต่ละกลุ่ม

4.2.1 สรรพนามบุรุษที่ 1 ที่เป็นคำเทียบเคียงของ *man*

คำเทียบเคียงหลักในกลุ่มนี้คือ คำสรรพนาม “เรา” ซึ่งตรงกับภาษาเยอรมันว่า *wir* (*we*) เดิมคำนี้เคยใช้เป็นคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ แต่ในปัจจุบันพบว่ามีการใช้คำสรรพนามนี้ในความหมายเอกพจน์เช่นกัน โดยใช้ในกรณีที่ผู้ฟังมีฐานะเท่ากันหรือต่ำกว่าผู้พูด (เช่น พูดกับเพื่อนในความหมายเดียวกับ “ฉัน”) ในการใช้เพื่อสื่อความหมายทั่วไป (*generic meaning*) ซึ่งพบในคลังข้อมูลจะเห็นได้ว่ามีความหมายเป็นพหูพจน์เสมอ เนื่องจาก “เรา” ในที่นี้อาจหมายถึงกลุ่มของผู้พูดหรือรวมไปถึง “เราทุกคน” หรือ “มนุษย์ทุกคน” เลยก็ได้ อย่างไรก็ตาม การใช้คำนี้เป็นบ่งชี้ว่าเป็นมุมมองที่มีตัวผู้พูดเป็นศูนย์กลางหรือเป็นส่วนหนึ่งของคนที่กล่าวถึงโดยทั่วไปเสมอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(1) เมื่อเราตายเราเอามันไปไม่ได้ [VN 6, 7_0]

'Wenn man stirbt, kann man es sowieso nicht mitnehmen' [VN-6, 7_Ü]

นอกเหนือจากการใช้คำสรรพนาม “เรา” เพียงลำพังแล้ว คำภาษาไทยที่เป็นคำเทียบเคียงของ *man* ยังอาจใช้บุรุษสรรพนามนี้ร่วมกับคำว่า “คน” เป็น “คนเรา” อีกด้วย หรือในบางครั้งก็อาจใช้เพียงคำว่า “คน” เพียงลำพัง อย่างไรก็ตาม การใช้ในลักษณะนี้ปรากฏไม่บ่อยนัก ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปในขั้นต้นได้ว่าคำสรรพนามในภาษาไทยรูปที่ถือว่ามีความหมายตรงกันกับ *man* ในภาษาเยอรมันมากที่สุดคือคำว่า “เรา” นั่นเอง อันที่จริงปรากฏการณ์นี้ไม่แปลกแต่อย่างใด เนื่องจากคำสรรพนามบุรุษที่ 1 พหูพจน์ในหลายๆ ภาษา รวมทั้งภาษาเยอรมัน (คือ คำว่า *wir*) ก็มักมีหน้าที่หลายประการ และสามารถใช้เพื่อกล่าวถึงคนโดยทั่วไป (รวมตัวผู้พูดซึ่งเป็นบุรุษที่ 1) ได้ด้วยเช่นกัน ในขณะที่คำว่า “พวกเรา” ซึ่งปรากฏในคลังข้อมูลเพียงครั้งเดียวเท่านั้น เป็นคำที่ใช้บอกถึงบุรุษที่ 1 พหูพจน์เท่านั้น

4.2.2 สรรพนามบุรุษที่ 3 ที่เป็นคำเทียบเคียงของ *man*

ในขณะที่คำเทียบเคียงในกลุ่มแรกนั้นมีความถี่ในการปรากฏค่อนข้างสูง (รองจากการใช้ประธานไว้รูป) กลุ่มของคำเทียบเคียงกลุ่มที่ 2 ซึ่งมีความหมายเป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 นั้น กลับปรากฏไม่บ่อยนัก โดยคำที่ปรากฏในคลังข้อมูลคือ “เขา” คำสรรพนามนี้ในภาษาไทยอาจมีความหมายเป็นเอกพจน์หรือพหูพจน์ก็ได้ แต่หากปรากฏคู่กับคำว่า “พวก” กลายเป็น “พวกเขา” จะมีความหมายเป็นพหูพจน์อย่างชัดเจนโดยทันที ในการใช้เพื่อสื่อความถึงคนโดยทั่วไป มักเป็นมุมมองที่เน้น “ผู้อื่น” เป็นศูนย์กลางหรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นการกล่าวถึงคนโดยทั่วไปแต่ไม่หมายรวมถึงผู้พูดนั่นเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(2) »Was ist Wahalla?«, und Irene sagt
»Ich weiß es nicht genau, aber ich glaube,
Walhalla ist das Jenseits der Wikinger. Ihr
Paradies, eine große Halle mit einem langen
Tisch, an dem man sitzt mit denen, die man

liebt, und an dem man trinkt und trinkt bis ans
Ende aller Tage. » [JH-23, 24_O]

‘วัลฮัลลาเป็นดินแดนหลังความตายของพวก
ไวคิง สรรพสรรค์ของพวกเขา ห้องโถงใหญ่กับโต๊ะด้วย
ยาวที่พวกเขาจะใช้นั่งร่วมกับคนที่เขารัก และที่นั่นทุกคน
จะดื่มและดื่มจนวันทั้งหมดสิ้นสุดลง’ [JH-23, 24_Ü]

อย่างไรก็ตาม จะเห็นได้ว่าในตัวอย่างแปลภาษาไทย ความหมายของบุรุษที่ 3 ในที่นี้ ไม่ค่อยชัดเจนนักในการที่จะกล่าวถึงคนโดยทั่วไป แต่เป็นการกล่าวถึง “คนอื่น” อย่างชัดเจนมากกว่า ในทางตรงกันข้าม ในตัวบทภาษาเยอรมัน แม้ว่าผู้อ่านสามารถตีความ *man* ในที่นี้ได้ว่าหมายถึงพวกไวคิง แต่คำที่ใช้ทำให้กล่าวถึงกลุ่มคนนี้โดยไม่ชี้เฉพาะเจาะจงเท่ากับการใช้ *sie* ที่เป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจสรุปได้ว่าคำเทียบเคียงที่เป็นสรรพนามบุรุษที่ 3 อาจไม่ตรงกับคำว่า *man* ในภาษาเยอรมันเท่าใดนัก ยกเว้นกรณีที่ สามารถตีความได้ว่าเป็นกลุ่มบุคคลที่กำลังถูกพูดถึง อย่างเช่นกรณีของประโยคตัวอย่างข้างต้นนี้

แม้ว่าในตัวอย่างข้างต้น การใช้สรรพนามบุรุษที่ 3 อาจไม่สามารถสื่อความได้ตรงกับ *man* เท่าใดนัก แต่จากผลการศึกษาในงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่าสรรพนามบุรุษที่ 3 เอกพจน์นั้นมีความเหมือนกับ *man* ในภาษาเยอรมันเช่นกัน (Zifonun 2001 : 122) โดยเฉพาะในภาษาเยอรมันนั้น พบว่าในภาษาพูดมักมีการใช้คำว่า *sie* (*they*) เพื่อสื่อความถึงคนโดยทั่วไปเช่นกัน เช่น *Sie haben schon wieder die Buspreise erhöht* (เขาขึ้นค่ารถเมล์อีกแล้ว) คำว่า “เขา” ในที่นี้สื่อความถึงผู้คนกลุ่มหนึ่งที่มีสิทธิในการทำเช่นนั้น โดยไม่ได้ระบุชัดเจนว่าเป็นใครนั่นเอง ดังที่ Vahl-Seyfarth (1987 : 141) เรียกลักษณะการใช้คำสรรพนามบุรุษที่ 3 พหูพจน์เช่นนี้ว่าเป็นการกล่าวถึงคนที่มีความอำนาจที่จะกระทำการบางอย่างได้ คำเทียบเคียงภาษาไทยที่พบในคลังข้อมูลก็มีความหมายเช่นนี้อยู่ด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(3) Man verzinst die Steuern auf
Genussmittel nicht richtig [JF-1_O]

‘เขาขึ้นภาษีของกินของใช้ฟุ่มเฟือย’ [JF-1_Ü]

ส่วนกรณีของคำเทียบเคียง “ผู้คน” หรือ “หลายคน” นั้นจะเห็นได้ว่าเป็นคำที่จัดอยู่ในกลุ่มที่มีความหมายเหมือนกับสรรพนามบุรุษที่ 3 เช่นกัน ข้อแตกต่างระหว่างการใช้คำว่า “คน” เป็นส่วนหนึ่งของรูปคำที่ใช้เพื่อสื่อความถึงคนทั่วๆ ไปในที่นี้กับคำเทียบเคียงกลุ่มแรกซึ่งมีความหมายเป็นบุรุษที่ 1 นั่นคือ การที่คำเทียบเคียงที่สื่อความตรงกับสรรพนามบุรุษที่ 3 จะไม่เน้นหรือไม่จำเป็นต้องรวมตัวผู้พูดไว้ด้วยนั่นเอง

4.2.3 อนิยมสรรพนามที่เป็นคำเทียบเคียงของ *man*

คำเทียบเคียงกลุ่มที่สามนี้มีคำสรรพนาม “ใคร” เป็นความหมายหลัก คำนี้มีความหมายและหน้าที่ตรงกันกับคำว่า *wer* (*who*) ในภาษาเยอรมัน ซึ่งทั้งในภาษาไทยและในภาษาเยอรมันเป็นคำที่เป็นได้ทั้งอนิยมสรรพนามและบุรุษสรรพนาม โดยเมื่อเป็นอนิยมสรรพนามจะมีความหมายว่า “ใครบางคน” ในขณะที่หากมีการซ้ำคำกลายเป็น “ใครๆ” จะมีความหมายเปลี่ยนไปเป็น “ทุกคน” ในทันที อีกประการหนึ่งที่พบว่ามี ความคล้ายคลึงกันระหว่างภาษาเยอรมันกับภาษาไทย คือ การใช้คำสรรพนาม “ใคร” หรือ *wer* แล้วมีบทขยายที่เป็นคุณนามบุรุษที่ 3 มาประกอบ ซึ่งจะทำให้มีความหมายเฉพาะเจาะจงขึ้น คือ หมายถึงเฉพาะผู้ที่มีคุณสมบัติดังกล่าวนั้น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(4) ใครที่จะทำงาน... [An1_O]

‘wenn man den Job annimmt, ...’ [An1_U]

อันที่จริงประโยคข้างต้นไม่จำเป็นต้องใช้คำว่า *man* แต่ใช้คำว่า *wer* ที่มีความหมายตรงกับ “ใคร” ได้เช่นกัน (*wer den Job annimmt,...*) ปรากฏการณ์ที่คำว่า “ใคร” ซึ่งเป็นอนิยมสรรพนามในภาษาไทยเป็นคำเทียบเคียงของ *man* ในภาษาเยอรมัน จึงสอดคล้องกับการใช้ในภาษาเยอรมันเช่นกัน

4.3 ประธานไว้รูปในภาษาไทยที่เป็นโครงสร้างเทียบเคียงกับ *man*

การละประธานเนื่องจากไม่รู้ตัวผู้กระทำที่ชัดเจน ถือเป็นยุทธวิธีที่ดีที่สุดในการที่จะถ่ายทอดความหมายของคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันออกมาเป็นภาษาไทย ในขณะที่คำเทียบเคียงกลุ่มอื่นๆ ทั้ง 3 กลุ่มที่

ได้อธิบายไว้ข้างต้นนั้น มีคำเทียบเคียงภาษาเยอรมันรูปอื่นๆ นอกเหนือไปจาก *man* เช่น *wir* (เรา) *sie* (พวกเขา) *jemand* (บางคน) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม โครงสร้างที่ไม่มีประธานในประโยคในภาษาไทยนั้นก็ได้มีความหมายตรงกันกับ *man* ในลักษณะความสัมพันธ์แบบ 1 : 1 เพราะจากผลการศึกษาเรื่องสรรพนามไว้รูปในภาษาไทยที่มีผู้วิจัยก่อนหน้า ก็ชี้ให้เห็นว่าประธานไว้รูปนั้นอาจมีความหมายได้หลายอย่าง ตัวอย่างเช่น ในผลงานของจรัสดาว อินทรทัศน (Intratrat 2005: 21-24 อ้างถึงใน กิตติมา อินทรมพรรย์ 2553) พบการใช้สรรพนามไว้รูป 4 ประเภท คือ สรรพนามบุรุษที่ 1 สรรพนามบุรุษที่ 2 สรรพนามบุรุษที่ 3 และบุรุษที่ 1, 2, 3 หรือใครก็ได้

โครงสร้างที่คำเทียบเคียงของ *man* ในภาษาไทยไม่มีรูปปรากฏ ซึ่งในคลังข้อมูลปรากฏถึง 130 ครั้งนั้น ยังสามารถวิเคราะห์ในรายละเอียดเพิ่มเติมได้อีก ทั้งนี้ ในขั้นแรกจะต้องแยกแยะระหว่างประโยคประธานไว้รูปที่มีการระบุคำอ้างอิงกับที่ไม่มีการระบุคำอ้างอิง ตามแนวทางการแบ่งประเภทประโยคที่มีประธานไว้รูปในงานวิจัยของ กิตติมา อินทรมพรรย์ (2553 : 87) กรณีแรกเป็นการละประธานของประโยค แต่สามารถหาประธานได้พบจากคำอ้างอิงที่ปรากฏก่อนหน้านั้น ซึ่งภาษาไทยไม่นิยมกล่าวซ้ำ แต่จะละไว้ในฐานที่เข้าใจ ซึ่งเมื่อตัดกรณีของประธานไว้รูปที่เป็นกรณีเช่นนี้ออกไปแล้ว จะปรากฏว่าเหลือกรณีที่คำเทียบเคียงของ *man* ในตัวบทภาษาไทยเป็นกรณีที่ไว้รูปและไม่รู้ว่าอ้างอิงถึงประธานตัวใดนั้นอยู่เพียง 96 คำ เมื่อนำรูปของคำที่ถูกละไว้ในฐานที่เข้าใจเหล่านี้มาจัดเข้ากลุ่มตามที่ได้แบ่งไว้ก่อนหน้านี้ คือ กลุ่มบุรุษที่ 1 กลุ่มบุรุษที่ 3 และกลุ่มอนิยมสรรพนาม พบว่าแนวโน้มในการกระจายของรูปต่างๆ ยังคงเหมือนเดิม มิได้ทำให้ภาพรวมเปลี่ยนแปลงไปแต่อย่างใด

จากข้อมูลทั้งหมดที่ปรากฏ จึงสามารถสรุปได้ว่าในภาษาไทยนั้นไม่มีคำเทียบเคียงกับคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันในลักษณะที่เป็นคำแปลตรงตัว และไม่พบว่ามีการใช้สรรพนามบุรุษที่ 2 ในการสื่อความหมายเดียวกับ *man* ที่เป็นการกล่าวถึงคนโดยทั่วไป รวมไปถึงคนที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นผู้ใด และหากจะ

กล่าวถึงคำเทียบเคียงภาษาไทยสำหรับคำสรรพนามรูปพิเศษรูปนี้ในภาษาเยอรมัน โดยพิจารณาจากความถี่ในการใช้ ก็จะเขียนลำดับชั้นของรูปคำเทียบเคียงในภาษาไทยออกมาได้ดังนี้

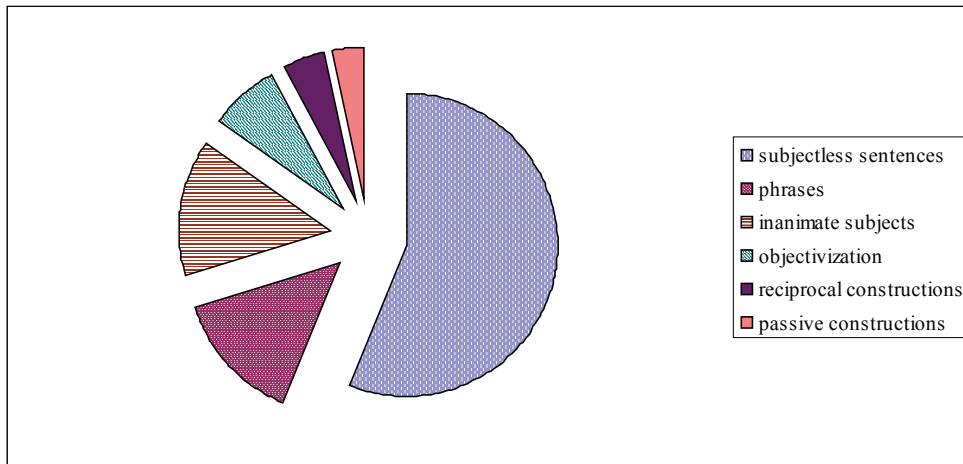
Ø > บุรุษที่ 1 > อนิยมสรรพนาม > บุรุษที่ 3

4.4 โครงสร้างที่พบในประโยคประธานไร้รูปที่เป็นคำเทียบเคียงของ *man*

การที่คำเทียบเคียงของ *man* ไร้รูปนั้นเป็นปรากฏการณ์ที่สอดคล้องกับโครงสร้างประโยคไร้ประธาน (subjectless sentences) ในภาษาอื่นๆ (ตัวอย่างเช่นที่พบในงานวิจัยของ Dimova 1981 ; Žeimantienė 2005 และ Reichel 2007) ในลำดับต่อไปนี่จึงเป็นวิเคราะห์ว่าคำเทียบเคียงของ *man* ที่ไร้รูปในภาษาไทยนั้นสามารถจัดแบ่งประเภทตามโครงสร้างที่ปรากฏได้อย่างไร และมีความเหมือนหรือต่างจากที่พบใน

คำเทียบเคียงของ *man* ในภาษาอื่นๆ หรือไม่

เนื่องจากในบทแปลนั้น บางครั้งมีโครงสร้างที่แตกต่างไปจากตัวบทที่เป็นต้นฉบับโดยสิ้นเชิง จนไม่สามารถนำโครงสร้างมาเปรียบเทียบกันได้ ซึ่งโดยมากมักเป็นประโยคที่เป็นส่วนที่เทียบเคียงกันได้ในแต่ละภาษา ดังนั้น ในการวิเคราะห์โครงสร้างของประโยคประธานไร้รูปจึงตัดประโยคเหล่านี้ออกไป ทำให้เหลือ *man* ส่วนที่นำมาวิเคราะห์รวมทั้งสิ้น 91 คำ ซึ่งสามารถแยกประเภทตามโครงสร้างที่ปรากฏได้เป็น 6 รูปแบบ เรียงตามลำดับจากความถี่สูงสุดไปถึงน้อยที่สุด คือ ประโยคประธานไร้รูป (Subjectless sentences) วลี (Phrases) ประธานของประโยคเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิต (Inanimate subjects) การนำเสนอเหตุการณ์อย่างเป็นกลาง ไม่มีผู้กระทำ (Objectivization) โครงสร้าง “กันและกัน” (Reciprocal construction) และโครงสร้างกรรมวาจก (Passive construction) ดังแสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

ภาพที่ 1. ประเภทของประโยคในภาษาไทยที่คำเทียบเคียงของ *man* ไร้รูป

ผลการศึกษาปรากฏว่ากว่าครึ่งหนึ่ง คือ 56.04% ของโครงสร้างที่นำมาวิเคราะห์เป็นประโยคไร้ประธาน หรือเป็นโครงสร้างประธานไร้รูป (Subjectless sentences) ซึ่งการใช้ประโยคลักษณะนี้สามารถสื่อความถึงผู้คนโดยทั่วไปได้ โดยไม่ต้องเอ่ยขึ้นชื่อว่าใครเป็นผู้กระทำกริยาในประโยค ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- (5) In Berlin braucht man kein Auto [RR-5_O]
'อยู่เมืองเบอร์ลินไม่จำเป็นต้องมีรถหรอก' [RR-5_Ü]

เราสามารถตีความกรณีที่ไม่เห็นรูปประธานของประโยคในแต่ละประโยคได้ว่าหมายถึงกลุ่มคนทั่วไปที่ไม่ชัดเจน หรือไม่สามารถระบุจำนวนแน่นอนหรือเป็นกลุ่มบุคคลที่เฉพาะเจาะจงหรือมีคุณสมบัติอย่างใดอย่างหนึ่งก็ได้ อาจกล่าวได้ว่าการตีความความหมายอาจเป็นได้ตั้งแต่ “ทุกคน” ไปจนถึง “บางคน” หรือ “คนที่” + บทขยาย (Modifier) ก็เป็นได้ แม้ว่าทั้งในประโยคนี้ หรือประโยคก่อนหน้าจะไม่มีการแสดงรูปประธานของประโยคที่ชัดเจนให้เห็น แต่ผู้อ่านก็สามารถทราบได้ว่าใครเป็นผู้กระทำกริยานั้นได้จากบริบท

ปรากฏการณ์ที่ประโยคไร้ประธานสามารถเป็นคำเทียบเคียงของ *man* พบในภาษาอื่นๆ เช่นกัน แต่มีข้อน่าสังเกตคือ ในภาษาอื่นๆ ที่มีการศึกษาเปรียบเทียบกับภาษาเยอรมันไว้นั้นมักเป็นภาษาที่มีวิภัติปัจจัยซึ่งต้องกระจายรูปคำกริยาให้สอดคล้องกับประธานของประโยค ดังนั้น ประโยคที่มีความหมายตรงกับ *man* ในภาษาเยอรมันจึงมักมีลักษณะพิเศษตรงที่ผันคำกริยาแท้ตามรูปใดรูปหนึ่ง (เช่น เป็นบุรุษที่ 1 พหูพจน์ หรือ บุรุษที่ 3 เอกพจน์ ฯลฯ) แต่กลับไม่มีประธานปรากฏให้เห็น ลักษณะที่ปรากฏเช่นนี้แตกต่างจากภาษาไทยที่ไม่มีตัวบ่งชี้อื่นใดที่ทำให้โครงสร้างประโยคที่ไร้ประธานนั้นแตกต่างไปจากประโยคธรรมดาที่อาจละประธานไว้ในฐานที่เข้าใจ เนื่องจากได้กล่าวถึงไปแล้วที่ใดที่หนึ่งก่อนหน้าประโยคนั้น ดังนั้น การที่จะรู้ว่าประธานที่ไร้รูปนั้นมีความหมายตรงกับ *man* ในกรณีที่ใช้เพื่อกล่าวถึงคนโดยทั่วไป (Generic) หรือไม่นั้น จึงต้องอาศัยการตีความตามบริบท ไม่ได้พิจารณาจากคุณลักษณะทางไวยากรณ์

คำเทียบเคียงที่ไร้รูปกลุ่มที่มีจำนวนมากเป็นอันดับสอง (14.29%) คือ คำเทียบเคียงที่มีโครงสร้างเป็นวลี (Phrases) กล่าวคือ ในขณะที่ภาษาเยอรมันเป็นประโยคที่มี *man* เป็นประธาน ในตัวบทภาษาไทยกลับใช้เป็นวลี ไม่ว่าจะเป็นนามวลี บุพบทวลี หรือวิเศษณ์วลี (เรียงตามลำดับความถี่ที่ปรากฏ) ด้วยเหตุนี้ จึงไม่พบรูปคำเทียบเคียงที่แสดงให้เห็นว่าเป็นประธานของประโยคตามโครงสร้างภาษาเยอรมัน การแปลงประโยคให้เป็นวลีมีผลทำให้ประธานของประโยคหายไป กลวิธีเช่นนี้ปรากฏอยู่ภายในระบบภาษาทุกภาษาอยู่แล้ว เช่น ใช้วลี *die Vorstellung,...* (การนึกภาพว่า...) แทนประโยค *wenn man sich vorstellt,...* (หากเรานึกภาพว่า...) นอกจากนี้ยังอาจเกิดขึ้นได้ในกระบวนการแปลซึ่งไม่จำเป็นต้องยึดโครงสร้างประโยคตามภาษาต้นฉบับทุกประการ แต่สามารถแปลงรูปทางไวยากรณ์โดยที่ยังคงรักษาความหมายเดิมไว้

14.29% ของคำเทียบเคียงไร้รูปที่พบในคลังข้อมูลนั้นเป็นประโยคที่มีประธาน เพียงแต่ประธานกลับไม่ใช่คนตามความหมายของคำว่า *man* แต่กลายเป็นสิ่งไม่มีชีวิต (Inanimate subject) แทน อันที่จริงโครงสร้างนี้มีลักษณะคล้ายกับประโยคกรรมวาจก⁵ แต่ในที่นี้แยกออกเป็นสองกลุ่ม โดยกลุ่มที่มีโครงสร้างเป็นกรรมวาจก (Passive constructions) นั้นมีจำนวนน้อยที่สุด (3.30%) แม้ว่ากลุ่มที่เป็นกรรมวาจกจะมีจำนวนน้อยมากก็ตาม ทั้งนี้เนื่องจากประโยคกรรมวาจกนั้นไม่จำเป็นต้องมีประธานของประโยคเป็นสิ่งมีชีวิต และในที่นี้จะนับเฉพาะประโยคที่ประธานของประโยคไม่ใช่สิ่งไม่มีชีวิตเท่านั้นให้อยู่ในกลุ่มที่มีโครงสร้างเป็นกรรมวาจก

⁵แม้ภาษาไทยจะมีตัวบ่งชี้กรรมวาจกที่กลายเป็นคำทางไวยากรณ์แล้ว คือ คำว่า “ถูก” แต่ในภาษาไทยการใช้ตัวบ่งชี้ยังไม่ถือว่าเป็นเกณฑ์บังคับ เพราะหากประธานของประโยคเป็นสิ่งไม่มีชีวิต และความหมายของคำกริยาไม่ได้มีความหมายเชิงลบ จะพบว่าสามารถละตัวบ่งชี้กรรมวาจกได้ (เช่น บ้านนี้ถูกสร้างขึ้นเมื่อ 50 ปีก่อน หรือ บ้านนี้สร้างขึ้นเมื่อ 50 ปีก่อน) ดังนั้น โครงสร้างที่มีสิ่งมีชีวิตเป็นประธานจึงสามารถเป็นโครงสร้างที่กำรวมได้ กล่าวคือ อาจเป็นกรรมวาจกก็ได้ หรือเป็นประโยคไร้ประธานที่เน้นกรรมของประโยคโดยนำมาวางไว้ตำแหน่งต้นประโยคก็ได้

โครงสร้างประโยคที่ประธานของประโยคเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตพบบ่อยเป็นอันดับสองรองจากประโยคไร้ประธานและ “ความไม่มีชีวิต” (Inanimateness) หรือ Unbelebtheit ในภาษาเยอรมันนั้น ถือเป็นลักษณะสำคัญ เพราะเป็นความหมายที่อยู่ในข้อตรงข้ามกับคำว่า *man* ในภาษาเยอรมัน ซึ่งต้องมีความหมายเป็นคน [+ human] เสมอ การใช้สิ่งไม่มีชีวิตเป็นประธานของประโยค ไม่ว่าจะมีความหมายเป็นผู้กระทำ (ตีความว่าเป็นประโยคกรรมวาจก) หรือการใช้กรรมเป็นหัวเรื่อง (ตีความว่าเป็นกรรมของประธานไร้รูป) จะเป็นการเปลี่ยนมุมมองในการนำเสนอภาพเหตุการณ์หรือการกระทำหนึ่ง ๆ ว่าอันที่จริงมีคนที่เกี่ยวข้องอยู่ แต่ในที่นี้คนหรือผู้กระทำไม่ได้มีความสำคัญ หรือไม่จำเป็นต้องชี้ชัดให้เห็นว่าเป็นใครนั่นเอง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(6) เมล็ดมันต้องต้มก่อนกินถึงจะกินดี [WL-4_O]

‘Kocht man die Samen vorher, schmecken sie noch besser’ [WL-4_Ü]

(7) Pool, in den man heißes Quellwasser laufen lassen kann [JH-6_O]

‘สระว่ายน้ำที่สามารถเก็บน้ำร้อนซึ่งไหลมาจากบ่อแร่เอาไว้ได้’ [JH-6_Ü]

โครงสร้างของคำเทียบเคียงที่ปรากฏในกลุ่มถัดไปมีจำนวน 8.79% คำเทียบเคียงกลุ่มนี้นำเสนอภาพแบบเป็นกลาง (objectivization) ไม่กล่าวถึงผู้กระทำ ในการกระทำหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยผู้กระทำที่เป็นมนุษย์จะถูกนำเสนอในรูปของ “สภาพ” (state) แทนโดยไม่ต้องเอ่ยถึงการรับรู้ของมนุษย์ ซึ่งเป็นคุณสมบัติสำคัญประการหนึ่งของการใช้ *man* ในภาษาเยอรมันที่นำเสนอภาพเหตุการณ์ในฐานะเป็นการรับรู้ของคน (abstracting *man*) ด้วยเหตุนี้ ประโยคในภาษาไทยที่มีความหมายตรงกับประโยคที่ใช้คำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันจึงไม่ปรากฏว่ามีรูปคำใดที่ถือเป็นคำเทียบเคียงได้ โครงสร้างที่ปรากฏในภาษาไทยในกรณีนี้เทียบได้กับการใช้กริยาเชื่อมความ (copula) หรือบ่งบอกความเป็นอยู่ คือ กริยา *sein* (to be) ในภาษาเยอรมัน

ดังตัวอย่างต่อไปนี้

(8) แทนที่จะเป็นหาดทรายกลับกลายเป็นกระท่อมไม้สับปะรังเคหลังหนึ่ง [KS-2_O]

‘...sah man anstelle eines unbewohnten Strandes eine baufällige Holzhütte’ [KS-2_Ü]

การนำเสนอด้วยมุมมองดังตัวอย่างข้างต้นนี้ถือได้ว่ามีความสัมพันธ์กับโครงสร้างของกลุ่มที่มี “สิ่งไม่มีชีวิต” เป็นประธานของประโยคเช่นกัน เนื่องจากเมื่อนำเสนอภาพการกระทำหรือเหตุการณ์หนึ่งโดยการตัดการรับรู้ของมนุษย์ออกไป ประธานของประโยคก็มักกลายเป็นสิ่งไม่มีชีวิตโดยอัตโนมัติ อย่างไรก็ตาม ลักษณะสำคัญของโครงสร้างในกลุ่มนี้คือการทำให้ออกมาเป็น “สภาพ” ไม่ใช่การกระทำและเป็นการตัดผู้กระทำออกไปโดยสิ้นเชิง ในขณะที่กลุ่มที่ประธานเป็นสิ่งที่ไม่มีชีวิตนั้นยังสามารถมองเห็นภาพการมีส่วนร่วมของมนุษย์ในฐานะผู้กระทำได้อยู่

โครงสร้างกลุ่มสุดท้ายมีจำนวนเพียงเล็กน้อยเช่นกัน (4.40 %) เป็นโครงสร้างที่เรียกว่า “กันและกัน” (reciprocal constructions) เนื่องจากในประโยคภาษาไทยที่เป็นประโยคเทียบเคียงกับประโยคที่ใช้ *man* ในภาษาเยอรมัน ทุกกรณีมีคำว่า “กัน” อยู่ด้วย คำนี้ตรงกับคำภาษาเยอรมันว่า *einander* (each other / one another) ในภาษาไทย “กัน” ถือเป็นคำวิเศษณ์ซึ่งใช้ประกอบท้ายคำกริยาของผู้กระทำตั้งแต่สองคนขึ้นไป แสดงการกระทำร่วมกันหรือต่อกัน (ราชบัณฑิตยสถาน 2546 : 104) หรือตรงกับที่ Iwasaki and Ingkaphirom (2005 : 305) ให้คำอธิบายไว้ว่ามีความหมายทั้งที่เป็นการกระจาย (กระทำต่อกัน - distribution) และความหมายเป็นองค์รวม (ร่วมกัน - collective) เมื่อใดก็ตามที่ใช้คำนี้จึงถือว่าต้องนึกภาพผู้กระทำเป็นพหูพจน์เสมอ แม้จะไม่มีประธานปรากฏให้เห็นในประโยคก็ตาม กรณีของคำเทียบเคียงของ *man* ที่พบในคลังข้อมูลนั้นจะเห็นได้ว่าถ้อยคำที่พบบ่อยมากที่สุดคือ “ว่ากันว่า” ซึ่งมีความหมายตรงกับภาษาเยอรมันว่า *man sagt* ซึ่งจะเห็นได้ว่าโครงสร้างดังกล่าวนี้คล้ายคลึงกับโครงสร้างกรรมวาจกที่ไม่มีประธานอย่าง *es wird gesagt* ในภาษาเยอรมันหรือ *it is said* ในภาษาอังกฤษนั่นเอง

เมื่อย้อนกลับมาพิจารณาผลการศึกษาที่ได้ในภาพรวมจะเห็นได้ชัดว่าคุณสมบัติทางความหมายของคำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันนั้นมีความสัมพันธ์อย่างสูงกับโครงสร้างของประโยคที่ไม่มีประธานในภาษาต่างๆ ที่นำมาเป็นคู่เทียบ กล่าวคือ โดยทั่วไปไม่พบว่ามีคำสรรพนามใดที่ทำหน้าที่เป็นคำเทียบเคียงสมบุรุษเพียงคำเดียวกับคำสรรพนามรูปนี้ในภาษาเยอรมัน แต่ประโยคที่ไม่มีประธานถือเป็นรูปแบบที่พบว่าบ่อยที่สุดในฐานะโครงสร้างที่สื่อความเดียวกันกับการใช้คำสรรพนาม *man* ทั้งนี้ โครงสร้างประโยคที่ไม่มีประธาน (Subjectless sentence) อาจแสดงด้วยการแสดงรูปประธาน แต่ประธานและกริยาแท้ไม่ผันรูปสอดคล้องกัน อย่างที่โดยปกติต้องเป็นในภาษานั้นๆ ก็ได้ เช่น กรณีของภาษาลิทัวเนีย (Žeimantienė 2005) ด้วยเหตุนี้จึงอาจถือได้ว่าในภาษาเยอรมันนั้น คำสรรพนาม *man* ทำหน้าที่เป็นประธานโดยรูป (Formal subject) ด้วยเช่นกัน ซึ่งนอกจากความหมายที่เป็นการกำหนดว่าต้องเกี่ยวข้องกับ “คน” [+human] แล้วความหมายที่ชัดเจนกว่านี้ ซึ่งมีด้วยกันหลายความหมายนั้น จะต้องพิจารณาจากบริบทเท่านั้น

5. บทสรุป

คำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันถือได้ว่ามีพัฒนาการคล้ายกับบุรุษสรรพนาม (Personal pronoun) และอนิยามสรรพนาม (Indefinite pronoun) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มหลังมีความพ้องกันในเรื่องการแบ่งแยกระหว่างคำที่ใช้กล่าวถึงคน กับกรณีของสิ่งที่ไม่มีชีวิต ตัวอย่างเช่นการแบ่งระหว่าง *jemand, jeder* (บางคน, ทุกคน) กับ *etwas, alles* (บางสิ่ง, ทุกสิ่ง) เป็นต้น อย่างไรก็ตาม คำสรรพนาม *man* มีลักษณะแตกต่างออกไปจากคำสรรพนามทั้งสองประเภทนี้ กล่าวคือ เมื่อเทียบกับบุรุษสรรพนาม คำสรรพนาม *man* มีการผันรูปได้ไม่ครบทุกการก กล่าวคือ ไม่มีรูปในการกอื่นนอกจากการกประธาน (Nominative) แต่สามารถแสดงการกกรรมตรง (Accusative) และการกกรรมรอง (Dative) ได้โดยยืมรูปของคำนำหน้านามแบบไม่ชี้เฉพาะมาใช้กลายเป็น *einen* และ *einem* ตามลำดับ ส่วนการกแสดงความเป็นเจ้าของ (Genitive) นั้น

ไม่มีใช้เลย ลักษณะของ *man* ที่แตกต่างไปจากอนิยามสรรพนามนั้นคือ โดยทั่วไปอนิยามสรรพนามจะไม่มี การผันรูปคำไปตามประเภททางไวยากรณ์หากเป็นคำสรรพนามที่อ้างอิงถึงสิ่งไม่มีชีวิต เช่น *etwas* (บางสิ่ง) *alles* (ทุกสิ่ง) แต่จะผันรูปกรณีที่เข้ากับบุคคล เช่น *jemand* (ใครบางคน – nominative) *jemanden* (ใครบางคน – accusative) เป็นต้น จึงเห็นได้ว่า *man* มีลักษณะของการผันรูปคำไม่เข้าพวกกับกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งโดยชัดเจน อย่างไรก็ตาม เกณฑ์ดังกล่าวนี้ก็คงยังไม่สามารถใช้เพื่อชี้ชัดลงไปว่าคำสรรพนาม *man* ควรจัดอยู่ในกลุ่มคำสรรพนามประเภทใด

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเปรียบเทียบ คำสรรพนาม *man* ในภาษาเยอรมันกับคำเทียบเคียงในภาษาไทยในครั้งนี้ ผู้วิจัยสนับสนุนแนวทางของ Zifonun (2000 ; 2001) ที่วิเคราะห์คุณสมบัติทางรูปคำและวากยสัมพันธ์ตลอดจนความหมายของคำสรรพนาม *man* แล้วจัดประเภทว่าคำสรรพนามนี้มีคุณสมบัติใกล้เคียงกับบุรุษสรรพนามมากกว่าอนิยามสรรพนาม ทั้งนี้ หากพิจารณาจากมุมมองของภาษาไทยจะเห็นได้ว่าคำเทียบเคียงที่มีความหมายและหน้าที่ของ *man* มากที่สุดคือ การละคำสรรพนามเป็นลักษณะที่ในภาษาไทยพบในกรณีของการใช้บุรุษสรรพนามเป็นส่วนใหญ่ เนื่องจากสามารถคาดเดาประธานของประโยคได้จากบริบทแวดล้อม ในขณะที่การละคำสรรพนามที่เป็นอนิยามสรรพนามนั้นจะทำได้ยากกว่า

แม้จากการศึกษาครั้งนี้อาจทำให้สามารถตั้งสมมติฐานได้ว่ารูปคำที่เป็นคำสรรพนามและทำหน้าที่สื่อความหมายที่หลากหลายได้แบบเดียวกับ *man* นั้นน่าจะเป็นคำว่า “เรา” ซึ่งเป็นบุรุษสรรพนามบุรุษที่ 1 และมักใช้ในความหมายพหูพจน์ เนื่องจากเป็นคำที่มีความหมายหลากหลาย แต่ก็ยังไม่สามารถสรุปได้ชัดเจนว่าคำสรรพนามนี้จะพัฒนาไปสู่คำที่ทำหน้าที่เหมือนกับ *man* ได้สมบุรุษ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คำสรรพนาม “เรา” ไม่สามารถสื่อความหมายในกรณีที่ไม่ว่าใครเป็นผู้กระทำ (Anonym *man*) ได้อย่างแน่นอน ระบบคำสรรพนามในภาษาไทยเองนั้นมีความซับซ้อนและมักใช้คำรูปเดียวกันสำหรับหลายหน้าที่อยู่แล้ว จึงเป็นการยากที่จะเกิดปรากฏการณ์ที่คำนี้จะกลายเป็น

คำที่ทำหน้าที่เหมือน *man* ในภาษาเยอรมันได้ นอกจากจะเกิดปรากฏการณ์ที่เหมือนกับคำว่า *wir* (*we*) ในภาษาเยอรมัน ซึ่งสามารถใช้เพื่อสื่อความถึงคนทั่วไป โดยไม่ได้เน้นตัวผู้พูดและมีความหมายพ้องกันกับ *man* ได้เช่นกัน จึงเห็นได้ว่าการใช้ประโยคที่ไม่มีประธานน่าจะเป็นแนวโน้มที่จะยังคงอยู่ในภาษาไทยมากกว่า การที่จะเกิดคำทางไวยากรณ์ใหม่ที่ทำหน้าที่ได้เหมือนกับ *man* ในภาษาเยอรมัน

ผู้วิจัยขอตั้งข้อสังเกตไว้ว่าคำสรรพนาม *man* นั้นเกิดขึ้นเนื่องจากในระบบภาษาเยอรมันต้องการสร้างความคลุมเครือในการสื่อความโดยต้องการให้ข้อมูลเพียงแค่ว่าเกี่ยวข้องกับคน แต่ไม่ต้องการชี้ชัดลงไปว่าคนนั้น หรือคนกลุ่มนั้นเป็นใคร จึงใช้รูปคำสรรพนามกลางมาทำหน้าที่นี้ แต่ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาที่มีโครงสร้างประโยคคลุมเครือ สามารถละส่วนต่างๆ ของประโยค รวมถึงประธานของประโยคได้โดยง่าย ซึ่งเป็นสิ่งที่ภาษาเยอรมันทำได้ยาก เพราะต้องอาศัยประธานเป็นตัวอ้างอิงในการกระจายรูปคำกริยาแท้ ระบบภาษาไทยจึงเอื้อต่อการ

สื่อความหมายของ *man* ได้โดยการทำให้ไม่เห็นรูปของประธาน แทนที่จะสร้างรูปคำพิเศษมาทำหน้าที่อันหลากหลายนี้

การศึกษาเปรียบเทียบการใช้คำสรรพนาม *man* กับคำเทียบเคียงในภาษาไทยมีความสำคัญและสามารถนำผลการศึกษาไปใช้ในการบรรยายไวยากรณ์เยอรมันให้แก่ผู้เรียนชาวไทยได้ อย่างไรก็ตาม การวิเคราะห์ข้อมูลในครั้งนี้อยู่เพียงเป็นเพียงโครงการนำร่อง เนื่องจากยังใช้คลังข้อมูลที่ไม่ใหญ่นัก จึงอาจต้องมีการศึกษาต่อไปอีกโดยใช้ข้อมูลที่หลากหลายขึ้น ตลอดจนศึกษาในแง่มุมของปัญหาที่ประสบทั้งในด้านการแปลและการเรียนการสอนภาษา นอกจากนี้ ยังมีประเด็นอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องและน่าศึกษาต่อ เช่น ศึกษาเปรียบเทียบการรับรู้ของผู้รับสารที่เกิดจากการใช้คำสรรพนาม *man* ในปริมาณที่แตกต่างกันในดับทแบบต่างๆ หรือการวิเคราะห์บทบาทของการใช้ *man* ในเชิงสังคมหรือ วจนปฏิบัติศาสตร์ ดังนี้ เป็นต้น

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กิติมา อินทร์พรชัย. (2553). ประธานไว้รูปในภาษาไทย. ใน รวมบทความเสนอในการประชุมวิชาการ โครงการ
ไวยากรณ์ไทย ฉบับครอบคลุมภาษาย่อย เรื่อง ความหลายหลายของภาษาในสังคมไทย ภาษาไทย
มาตรฐาน ภาษาไทยถิ่น และภาษาย่อยในสังคมไทย : ประเด็นปัญหาและข้อค้นพบใหม่, อมรา
ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, สรบุศย์ รุ่งโรจน์สุวรรณ และศรวนีย์ สรรคบุรานุรักษ์, บรรณาธิการ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย : 78-102.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์พับลิเคชันส์.

ภาษาต่างประเทศ

Attaviriyanupap, K. und Perrig, G. (2009). Person und Pronomen. In **Deutsche Morphologie**. Edited
by E. Hentschel / P. M. Vogel. Berlin ; New York: de Gruyter : 312-326.

Bußmann, H., ed. (2008). **Lexikon der Sprachwissenschaft**. 4. durchgesehene u. bibliographisch
ergänzte Auflage. Stuttgart: Kröner.

Dimova, A. (1981). Die Polysemie des Pronomens *man* unter Berücksichtigung seiner Äquivalente
im Bulgarischen. **Deutsch als Fremdsprache** 1 : 38-44.

Duden. (2005). **Grammatik der deutschen Gegenwartssprache**. 7., völlig neu erarb. u. erw. Aufl.
Mannheim etc. : Dudenverlag.

Engel, U. (2004). **Deutsche Grammatik**. Neubearbeitung. München: Iudicium.

Glück, H., ed. (2010). **Metzler Lexikon Sprache**. 4. aktualisierte u. überarbeitete Auflage. Stuttgart
/ Weimar: Metzler.

Graefen, G. (2007). Pronomen. In **Deutsche Wortarten**. Edited by L. Hoffmann. Berlin ; New
York: de Gruyter : 657-705.

Haspelmath, M. (1997). **Indefinite Pronouns**. Oxford: Oxford University Press.

Helbig, G. und Buscha, J. (2001). **Deutsche Grammatik. Ein Handbuch für den Ausländerunterricht**.
Berlin etc.: Langenscheidt.

Hentschel, E. und Weydt, H. (2003). **Handbuch der deutschen Grammatik**. 3., überarb. Auflage.
Berlin ; New York: de Gruyter.

Iwasaki, S. and Ingkaphirom, P. (2005). **A Reference Grammar of Thai**. Cambridge: Cambridge
University Press.

Kluge, F. und Seebold, E. (2002). **Etymologisches Wörterbuch der deutschen Sprache**. Berlin ;
New York: de Gruyter.

Marschall, G. R. (1996). Was bezeichnet *man*? Das indefiniteste “Indefinitpronomen” und seine
Verwandten. In **Pro-Formen des Deutschen**. Edited by M. Pérennec. Tübingen: Stauffenburg
Verlag.

Reichel, A. (2007). **Das Pronomen *man* im Deutschen und seine Entsprechungen im Russischen**.
Hausarbeit: Humboldt Universität zu Berlin.

- Sasse, H. (1993). Syntactic Categories and Subcategories. In **Syntax. An International Handbook of Contemporary Research. Vol. 1**. Edited by J. Jacob et al. Berlin ; New York: Walter de Gruyter : 646–686.
- Vahl-Seyfarth, E. (1987). **Das unbestimmte Subjekt in gesprochener Sprache. Vorkommen, Funktionen und Gebrauchsbedingungen untersucht an Tonbandaufnahmen aus Baden-Württemberg, Bayrischen-Schwaben und Voralberg**. Tübingen: Niemeyer.
- Žeimantienė, V. (2005). **Einzel sprachliche Realisierungen des Subjekt-Impersonals : das Beispiel deutsche man-Sätze und ihrer Entsprechungen im Litauischen**. Kalbotyra 55, 3 : 81-80. [Online]. Retrieved April 22, 2011. from <http://www.minfolit.lt/arch/2501/2516.pdf>
- Zifonun, G. (2000). “*Man lebt nur einmal.*” Morphosyntax und Semantik des Pronomens *man*. **Deutsche Sprache** 28 : 232–253.
- _____. (2001). **Grammatik des Deutschen im europäischen Vergleich: “Das Pronomen” Teil I : Überblick und Personalpronomen**. Mannheim: Institut für deutsche Sprache.

ภาคผนวก

รายชื่องานวรรณกรรมและบทแปลในคลังข้อมูลที่วิเคราะห์

ชื่อเรื่องต้นฉบับ	ผู้เขียน	ผู้แปล	ปีที่ตีพิมพ์ต้นฉบับ	ปีที่ตีพิมพ์บทแปล
Neues vom Norbert	Helmut Krauser	ผู้สตี ศรีเขียว	2533	2551
Am See	Felicitas Hoppe	อำภา โอตระกูล	2539	2551
Töten	Daniel Kehlmann	อัญญา โรเซ็นเบิร์ก พรหมนอก	2543	2551
Zugfahrt	Julia Franck	วรางคณา ศิริวานนท์	2543	2551
Erleuchtung durch Fußball	Ralf Rothmann	นฤมล ง้าวสุวรรณ	2544	2551
Gestalten	Marcel Beyer	อาจณา เขาเรอร์	2544	2551
Die Freundin meines Freunds	Nadja Einzmann	สุทธิชล โพธิ์รังษี	2544	2551
Unter Zeiten	Kevin Vennemann	บุศรินทร์ อิศรชัย	2545	2551
Kaltblau	Judith Hermann	เจ็ดฉวี แสงจันทร์	2546	2551
Sibirien	Jenny Erpenbeck	พรสวรรค์ วัฒนางกูร	2544	2551
Die Umgebung von Blitzen	Silke Scheuermann	เจนจิรา เสรีโยธิน	2548	2551
Sony Center	Ulrich Pelzer	กรกช อัดตวิริยะนุภาพ	2548	2551
Abschied von Berlin	Arno Geiger	อัญชลี โตพึงพงศ์	2550	2551
ครอบครัวกลางถนน	คีลา โคมฉาย	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2536	2549
คนบนสะพาน	ไพฑูรย์ ธัญญา	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2530	2549
กระถางชะเนียงริมหน้าต่าง	วินทร์ เลียววาริณ	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2539	2549
โลกใบเล็กของซัลมาน	กนกพงศ์ สงสมพันธุ์	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2534	2549
หม้อที่ขูดไม่ออก	อัญชัน	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2533	2549
พลเมืองดี	เสกสรร ประเสริฐกุล	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2523	2549
มัทรี	ศรีดาวเรือง	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2528	2549
ซั่มไป	ประภัสสร เสวิกุล	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2527	2549
ผาดิกรรม	วาณิช จรุงกิจอนันต์	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2527	2549
ขอทาน	อัญชัน	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2533	2549
บนท้องฟ้าเมื่อยามค่ำ	อัศศิริ ธรรมโชติ	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2524	2549
รูทีประดับดิน	ปรีชาพล บุญช่วย	Kirsten Ritscher & Heike Werner	2523	2549
นางรำ	อัศศิริ ธรรมโชติ	Klaus Rosenberg	2523	2535
พ่อร้องไห้ครั้งแรก	วิสรชฌ์ นาคกร	Klaus Rosenberg	2526	2535
ชีวิตสีดำของแพร	นิรมล พงษ์พาร	Klaus Rosenberg	2526	2535

